

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ

ภูมิปัญญาการผลิตเมี่ยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
ของชุมชนบ้านปางอั้น ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด
จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน

นางนฤมล อินทะพันธุ์

ปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร. อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาการผลิตเมี่ยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านปางอั้น อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาด้านการผลิตเมี่ยงและด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านปางอั้น ตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของภูมิปัญญาของชุมชนด้านการผลิตเมี่ยงและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ(3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านการผลิตเมี่ยงและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยผู้วิจัยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

วิธีการศึกษาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการศึกษาจากวิเคราะห์เอกสาร ขั้นตอนที่สอง เป็นการเข้าไปสำรวจพื้นที่ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านและบริบทชุมชนในภาพรวมโดยวิธีการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ขั้นตอนที่สาม เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งจากการระดมความคิดจากเวที การประชุมของกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนที่สี่ เป็นการจัดหมวดหมู่ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล หาความสัมพันธ์ และนำข้อมูลมาเชื่อมโยงตามกรอบแนวคิด แล้วนำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนา

ผลการศึกษาภูมิปัญญาด้านการผลิตเมี่ยงและด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านปางอั้นนั้น พบว่า มีกระบวนการผลิตเมี่ยงอย่างเป็นระบบโดยอาศัยองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ผสมผสานกับความเชื่อ และพิธีกรรม สวนเมี่ยงจึงมีลักษณะคล้ายกับป่ามีพื้นที่ต่อกันเป็นผืนใหญ่ล้อมรอบหมู่บ้าน ชาวบ้านจะทำแนวป้องกันไฟฟ้าตามแนวสันเขาของสวนเมี่ยงของทุกคน ทำให้กลายเป็นแนวป้องกันไฟฟ้าล้อมรอบหมู่บ้าน

เป็นปากันชนที่ช่วยปกป้องป่าต้นน้ำลำธาร ป้องกันการบุกรุกของคนนอก และเป็นแหล่งรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยคุณลักษณะดังกล่าวสวนเมียงจึงเป็นระบบนิเวศเกษตรที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์มากกว่าการผลิตสินค้า

องค์ประกอบของภูมิปัญญาของชุมชนด้านการผลิตเมียงและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย วิธีการผลิตแบบยังชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียง สัมพันธ์กับการหมุนเวียนของฤดูกาลที่ผู้คนในชุมชนแห่งนี้ได้สั่งสมประสบการณ์และเนื้อหาการเรียนรู้ และถ่ายทอดสืบต่อกันมารุ่นแล้วรุ่นเล่าจากบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือหรือวิธีการ ล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับธรรมชาติอย่างกลมกลืน โดยมีรากฐานมาจากคติความเชื่อที่อ่อนน้อมถ่อมตัว มองเห็นว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติทุก ๆ ขั้นตอนของระบบการผลิต และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรของชุมชนจึงล้วนแล้วแต่แฝงด้วยความคิด คติ ความเชื่อ และแรงศรัทธาอยู่ในนั้น

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านการผลิตเมียงและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นั้น ผลการศึกษาทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ลักษณะชุมชน องค์การชุมชน และระบบเครือญาติ และปัจจัยภายนอก อันได้แก่ ความต้องการของตลาด การส่งเสริมของรัฐ และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลปรากฏว่ามีผลทางด้านบวกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ชุมชนบ้านปางอ้น มีพื้นที่อนุรักษ์และพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

Independent Study Title Local Wisdoms of the Native Tea Leaf Production and the Natural Resource Conservation in Pang-Un Community, Pamiang Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai Province

Author Mrs. Narumol Inthapun

Degree Master of Arts (Man and Environment Management)

Independent Study Advisor Assoc. Prof. Dr. Anurak Panyanuwat

ABSTRACT

The objectives of this research, namely, Local Wisdoms of the Native Tea Leaf Production and the Natural Resource Conservation in Pang-Un Community, Pamiang Sub-district, Doi Saket District, Chiang Mai Province, were to study (1) the local wisdom in miang production and natural resource conservation of Ban Pang-Un community, Doi Saket district, Chiang Mai province; (2) the local wisdom's components of the community in such production and conservation; and (3) the factors relating to such local wisdoms.

This qualitative research was conducted with 4 procedures. The first procedure was a documentary analysis. The second step was to survey the community life and context through observations and interviews. The third step was to conduct in-depth interviews with the key informants, consisting of the government officials, community members, formal and informal community leaders including organizing focus group discussions. The fourth step was to group the collected data, examined, then, identified according to the issues, according to the research's conceptual framework, and, finally, descriptively presented.

The research results were as follows.

The local wisdom in miang production and natural resource conservation of the Pang-Un community was found as a systematic production process through the learning process integrated with the community's belief and ritual rites. Consequently, the miang orchards looked like a large connected forest surrounding the community. The villagers made bush fire prevention

lines along the mountain range of each other orchard, making the whole community bush fire prevention line, and the buffer forest to protect the stream and water sources. Those were also to prevent the intrusion of the outer people as well as to create a bio-diversity source. The miang orchards became the eco-agriculture with an aim of conservation much more than a merchandise production.

The components of the local wisdom in miang production and natural resource conservation consisted of the self-sufficient production way with a relation to the seasonal cycle of the community. The members stored their experiences and learning contents, and then, transferred to each generation continuously from their ancestors. Their instruments and methods were integrated with the nature harmoniously as part of it on every production step. Then, the use of natural resources was based on the community thoughts, belief and faiths toward them.

The factors relating to the local wisdom in miang production and natural resource conservation could be classified into the external and internal factors. The internal one consisted of the folkways, community culture, community characteristics, organizations, and kinship system. The external factor consisted of marketing needs, government promotion, and information of natural resource and environment conservation. The consequences were positive toward the natural resource and environmental conservation, affecting the Pang-Un village to increase its conservation areas and behaviors.